

un șoim cu penaj verde-albastru, cu picioare lungi cu ghiare roșii și cu o coadă ce se răsucesce la vîrf ca una din literele de aur din text. În fine, litera de dedesubt reprezintă un trunchi de flori, pe care s-a prins cu ghiarele o pasăre acoperită cu pene roșii, cu cioc puternic de aceeași culoare, de care atîrnă un fruct roșu. Aripile verzi cu nuanțe de aur, ușor desfăcute, capul întors, lasă impresia unei păsări gata de zbor.

Frontispiciul II este împodobit lateral cu un păun cu gîtul ondulat, de un albastru sclipitor, cu pieptul și aripile de aur, avînd o coadă cenușie acoperită cu «ochi» albaştri și aurii. Pasărea singură dă bogăție întregii pagini prin eleganța desenului și culorile delicate.

În fine, ultimul frontispiciu este ornat de două păsărele cu aripi albastre, cățărare pe o tulpină de aur cu fructe; ele se întorc speriate, cu ciocul deschis.

Dacă frontispiciile au o valoare inegală ca realizare, mai ales prin defectele de compoziție; dacă ele sînt executate — mai ales ultimile două — neglijent, dînd dovadă că nu au fost lucrate cu precizia geometrică obligatorie desenului decorativ al miniaturisticii, acestea sînt răscumpărate de mari calități de culoare: pe un fond bogat de aur sau pe albul pergamentului, miniaturistul folosește mult albastru, verde, castaniu (siena ars), roșu (vermillon sau cadmiu) și alb; pentru a-i da o nuanță mai deschisă, el le combină fie amestecînd vopselele pentru a obține culori noi, fie amestecînd culoarea cu negru. Ca să deschidă culoarea prin «lumini», el hașurează albastrul sau verdele cu linii de aur sau cu alb. Ceea ce caracterizează armonia aceasta este predominanța culorii albastre, mai ales în primele frontispicii. Afară doar de chenar, desenul este executat cu aur și la celelalte elemente ornamentale (păsări, flori, litere ornate) iar în cuprinsul lui, uneori cu alb.

În opoziție cu felul în care este tratată ornamentarea geometrică, viu colorată, dar plată ca un covor, a manuscriselor românești, cea a manuscrisului din 1404—1405 dă senzația unui puternic relief: motivele florale și păsările se detașează de fond. Miniaturistul folosește în acest scop linii de culoare mai închisă, puncte de alb sau de aur, accentuează conturul și crează diferențe de nivel cu alb sau aur, întărește linia desenului, pentru a reda părțile umbrite sau luminate.

În toate miniaturile, care împodobesc cu o sobrietate reținută manuscrisul, miniaturistul se dovedește a fi un artist care încearcă să redea într-o formă stilizată o lume reală. Farmecul frontispiciilor și inițialelor ornate izvoarăște nu atît dintr-o savantă schematizare, cît din calitățile lui de pictor (armonizarea culorilor, relieful, expresivitatea păsărilor). El dă dovadă de talent, însă nu și de cunoașterea unor procedee de meșter.

Această operă de miniatură rămîne prin caracterele ei izolată de celelalte lucrări executate pe teritoriul țării noastre; căci atît în Moldova, cît și în Țara Românească și Transilvania, în sec. al XV-lea — al XVIII-lea motivele geometrice domină decorația frontispiciilor, dîndu-le acestora aspectul de stofe scumpe brodate cu fir. Numai primul frontispiciu al evangheliarului lui Neagoe Basarab, aflător azi la Sucevița¹, și cîteva manuscrise grecești scrise la sfîrșitul sec. al XVI-lea și în sec. al XVII-lea — și nu cu singuranță în țara noastră² — se apropie totuși prin desenul (flori, vreji, păsări și animale) și prin coloritul lor de tetraevanghelul lui Nicodim. Tîrziu, în sec. al XVII-lea, miniaturisti

¹ Biblioteca mănăstirii Sucevița, Ms. nr. 25 (expus în muzeu; vezi D. D. a n., *Mănăstirea Sucevița*, București, 1923, p. 61—2). Asupra lui vom reveni cu alt prilej.

² N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie*, p. 50—51.